

Kad odlazi ljeto, akvarel
Skupina Sunčeka, djeca u dobi od 3. do 7. godine života
Dječji vrtić Čakovec, Čakovec

Slikarske tehnike

Osnovno izražajno sredstvo slikarskog postupka jest boja. Boji su se oduvijek pridavala iscjeljujuća i magična svojstva te je u svakom kraju svijeta postojala neka druga tehnologija boja i postupaka koja je uglavnom ovisila o dostupnim prirodnim izvorima. Boja je i danas bazirana na pigmentu: prirodnom ili sintetičkom, a vezivo je veže uz podlogu (platno, papir, karton, zid...). Boje razlikujemo po fizičkim svojstvima (kromatske i akromatske) i prema dimenziji - (kromatskoj kvaliteti, svjetlini i intenzitetu, tonu). Djeca u predškolskoj dobi bojom izražavaju emocije bojeći prizore atmosferom koju osjećaju ili koju žele dočarati pri čemu već jako rano odaju i senzibilitet za kolorizam ili monokromiju.

akvarel/mokro na mokro

Adrijana Višnjić Jevtić, odgajateljica mentorica
Dječji vrtić Čakovec, Čakovec
avisnjic.jevtic@gmail.com

Način primjene

Upravo zbog cjelokupnog doživljavanja slikanja svim osjetilima, za slikanje se upotrebljavaju biljne boje. Stolovi su ranije pripremljeni za aktivnost – svako dijete ima svoj podložak na kojem je papir koji se koristi za tehniku akvarela. Prvo se spužvicom umočenom u vodu prelazi preko podloška za slikanje, nakon toga se papir stavlja na podložak i tek nakon toga se spužvicom vlaži papir.

Slika se trima temeljnim bojama – žutom, crvenom i plavom, ali djeca u početku dobivaju samo jednu boju (Carlgren, 1990.) kako bi doživjela boju prije nego se pomiješa s ostalima. Istovremeno, korištenjem samo jedne boje, dijete dobiva mogućnost doživljaja njezinih različitih tonaliteta. Uvođenjem druge dvije boje u aktivnost slikanja dijete ima mogućnost vidjeti i doživjeti žutu boju sunca i plavu boju neba i ako iz toga nastane zeleno, tada je to puno više od miješanja boja (Seitz i Hallwachs, 1997).

Mali savjeti

Budući da motivacija za slikanje često proizlazi iz priča i bajki s kojima se djeca susreću, nije neobično da se u slikama nađu vile, patuljci, i druga čarobna i imaginarna bića. Naravno da se zbog osobitosti tehnike može dogoditi da djeca u svom radu vide nešto posve drugo od onoga što vidimo mi. Potaknite njihovu maštu pričanjem bajkovitih priča. Pokazalo se da mlađa djeca često ponavljaju određene motive, što može značiti da su zainteresirana za svojstva primarne boje, a starija slikaju različite druge motive, što predstavlja znak njihove razvojne zrelosti.

Upute za djecu

Prije svakog slikanja, ponekad i tijekom slikanja – ovisno o tematici – djeci se može ispričati priča kao uvod u aktivnost slikanja. Nakon ispričane priče, djeci preostaje uživati u umjetničkom izražavanju. Tijekom aktivnosti odgajateljica potiče umjetničko ozračje pjevajući ili svirajući na liri.

Dodatni prijedlozi

S obzirom na tehniku u kojoj se boje stapaju jedna u drugu, poprimajući obilježja jedne i druge, čitav tijek slikanja je i istraživačka aktivnost u kojoj djeca na vrlo živ način vide nastanak sekundarnih boja.

Vile proljetnice, akvarel
Skupina Sunčeka, djeca u dobi od 3. do 7. godine života
Dječji vrtić Čakovec, Čakovec

Premda Herceg i autori (2010.) navode da djeca vole crtaće materijale kojima se ostavlja jasan trag, te da akvarel ima osobine koje djeca rane i predškolske dobi ne mogu osjetiti i iskoristiti, upravo je akvarel temeljna likovna umjetnička aktivnost djece u waldorfskim predškolskim ustanovama. Kako bi doživjela radost umjetničkog stvaranja, djeca su pažljivo pripremljena za aktivnost slikanja. Ritam provođenja aktivnosti planira jedan dan u tjednu za aktivnost slikanja, stoga djeca uvijek znaju da dolazi dan za slikanje čime je prisutan jedan od faktora motivacije. Budući da se ostale umjetničke aktivnosti također odvijaju u određenom vremenskom ritmu – po epohama, djeca su već na neki način urođena u ozračje ostalih aktivnosti.

Priča o patuljku slikaru

Bio jednom jedan patuljak koji je živio u velikoj šumi. Patuljak je imao crvenu kاپicu, divno plavo odijelo, zelene hlačice i smeđe čizmice. Patuljak je svaki dan išao u šetnju od svog stabla, ispod kojeg je bila njegova kućica, do drugog kraja šume. U šetnju bi ponio torbu preko ramena, a unutra bi stavio bočice boja: crvenu, plavu i žutu, te kist. Patuljak je uživao u svem tom divnom lišću što je raslo na drveću, a divio se i lišću što je raslo na zemlji. Igrao se lišćem i dao mu divne boje koje su počele razgovarati među sobom. Mali patuljak našao je mali žuti list i pitao ga:

Bi li se htio igrati sa mnom?

Hoću! Hoću! veselo uskliknu mali list.

Ako se hoćeš igrati sa mnom, prvo moraš smočiti noge u lokvi vode. (umočiti kist u vodu)

Moraš obrisati noge. (ocijediti kist o rub staklenke)

Sada se možemo igrati! (umočiti kist u boju i plesati njime po zraku)

Patuljak je plesao sa žutim listom dok se nije umorio. Otkrio je u šumi puno lišća koje se htjelo igrati. Hajdemo se i mi sada kao mali patuljak igrati...

Nepoznati autor

dijete vrtić obitelj 15 broj 62/63 zima 2010/proljeće 2011

akvarel

*Višnja Vekić-Kljaić, odgajateljica mentorica
Dječji vrtić Pčelica, Osijek
vekickljajic.visnja@gmail.com*

Način primjene

Vodene boje se otapaju i razrjeđuju vodom te nanose mekanim kistovima na grubi hrapavi papir. U tehnici akvarela svjetlije tonove dobivamo dodavanjem vode. Želimo li unutar akvarelne slike imati bijele motive, možemo ostaviti bijeli papir neoslukan. Akvarelne boje su prozirne i prozirne te se slikanjem boje preko boje mogu dobiti svježiji, nježniji i profinjniji tonovi.

Ukoliko želimo raditi na suhoj podlozi, tada razrijeđenu boju nanosimo na suhi papir. Kad se boja osuši, na njoj možemo opet slikati te se tako dobivaju nove tonske i kolorističke vrijednosti.

Mali savjeti

Dobro je djeci ponuditi različite veličine i formate papira te različite debljine kistova, ovisno o motivu koji se slika. Ova tehnika dobro se može kombinirati s raznim crtačkim (tuš, olovka, flomaster) i slikarskim (pastel, kolaž) tehnikama.

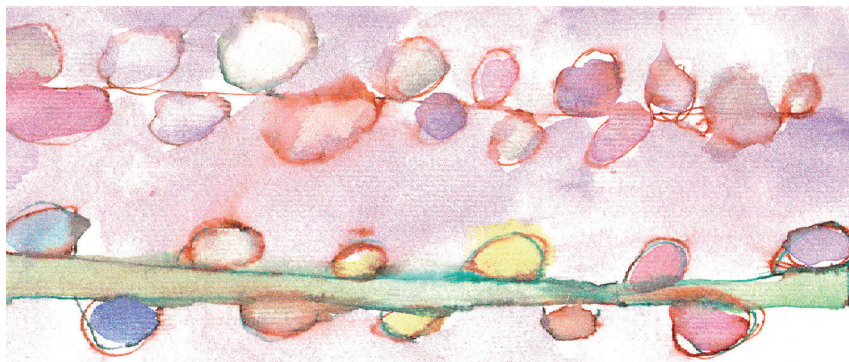
Upute za djecu

Na stolu ponudimo boje, kistove, papir i stabilnu, prozirnu posudicu za vodu. Važno je djeci postupno omogućiti korištenje različitih vrsta mekanih kistova i akvarel papira kako bismo im dali priliku da istražuju načine nanošenja i pretapanja boja. Tijekom aktivnosti potičemo djecu da mekano drže kist, da slikaju vrhom kista, da koriste puno vode, te da isperu kist nakon korištenja jedne boje. Starija djeca mogu konture motiva koji se slika raditi s više boje, a zatim ih popunjavati vodom. Potičemo ih i da sami promijene vodu koja je mutna i da radove nose na sušenje na predviđeno mjesto.

Dodatni prijedlozi

Odgajatelji mogu poticati kreativnost djece na brojne načine, postavljajući pitanja koja pobuđuju različite psihičke funkcije: Tko? Kada? Gdje? Kako? Zašto? Objasni! Na koji još način možeš...?; Što bi bilo kad bi...?; Imaš li drugu ideju?; Usporedi – što misliš...?; Što te još podsjeća na to?; Po čemu je to slično a po čemu različito od...?; Što misliš da će se dogoditi ako...?; Na što te to podsjeća? itd.

Već u vrtićkom okruženju može se vidjeti sputavanje kreativnosti u inzistiranju na samo jednom ispravnom rješenju, odgovoru, načinu, metodi, ignoriranju dječjih ideja i novih rješenja. Preporuka je da se u aktivnostima kojima se potiče razvoj kreativnosti djece smanji stres i anksioznost, da se proces vrednuje više od proizvoda, da se ukloni vremensko ograničenje aktivnosti u kojima sudjeluju djeca, te da se uspostavi slobodno i otvoreno ozračje koje djecu hrabri da izmjenjuju ideje.

gvaš

*Nada Gudek, odgajateljica savjetnica
Dječji vrtić Trešnjevka, Zagreb
nada3-gudek@net.hr*

Način primjene

Nakon iskustva s akvarelom i njegovom primjenom, djeca su spremna za korak dalje u slikarskim tehnikama. To je slikarska tehnika gvaša. Ako akvarelnoj boji dodamo bijelu temperu, vodena boja gubi svoju prozračnost i vodeni sjaj te poprima pokrivan, zagasi karakter gvaša.

Mali savjeti

Dok se slika suši, možete vježbati slikanje tankih crta služeći se tamnom bojom (crnom, sivom) na komadu starog papira.

Upute za djecu

Prije slikanja dobro je da djeca osmotre svoju okolinu i materijale koji su im ponuđeni (voda, boja, kist). Pokažite im kako da navlaže papir, kistom pomiluju boju bez straha od mrlje i nanesu je na hrapavi papir. Pritom možete potaknuti djecu na igru – kako mijenjati nagib slike prema nakupljenoj vodi na papiru. Kakav trag ostaje? Djeca također mogu miješati boje prema uputama – npr. plavu sa smeđom ili crnu s bijelom da dobiju sivu. Bit će to njihovo malo istraživanje boja. Predložite im da spužvicom navlaže akvarelni papir čistom vodom. Dok je papir još prilično mokar, predložite im da po sredini dodaju bijelu a pri dnu malo sive ili ih pustite da sami istražuju. Takvim postupkom djeca će moći ostvariti kontraste svjetlih i tamnih pokrivenih boja te shvatiti razvoj slike dodavanjem bijele boje.

Dodatni prijedlozi

Na ovu aktivnost se izvrsno nadovezuje igra u dramsko-obiteljskom centru. Djeca mogu svoje doživljaje proigravati lutkama različitih likova i oponašati zvukove pojava koje su slikali (kiša, grmljavina...). U stolnomanipulativnom centru možete potaknuti igru asocijacije na prvi glas onoga što su djeca slikala (npr. oblak, olovka, osa). 'Koji je zadnji glas u riječi kišobran i dan?' Na ovo se mogu nadovezati i igre rime.

Kišni oblaci, gvaš
Skupina Trešnjevke,
djeca u 4. i 5. godini života
Dječji vrtić Trešnjevka, Zagreb

Cicamace, akvarel
Roza skupina,
djeca u 6. i 7. godini života
Dječji vrtić Pčelica, Osijek

tempera

Sayonara Heker, odgajateljica
Dječji vrtić Špansko, Zagreb
sayonarah@net.hr

Način primjene

U centru za likovno izražavanje djeci je uvijek ponuđen materijal: tempere, kistovi, pak-papir velikog formata pričvršćen na zidu. Na taj način djeca imaju mogućnost slikati kada to žele.

U početku je dobro djeci davati da istražuju i ovladaju upotrebom boje i kista (igra bojom, linijama...). Kasnije im nudimo sadržaje složenijih oblika. Najčešće su to sadržaji koje su djeca prethodno crtala olovkom (cvjetanje, kora drveta, grananje, čipka...). Sadržaje koje nudimo djeca najprije promatraju, a pritom ih odgajateljica potiče pitanjima: 'Što vidiš? Što još vidiš?' Na ovaj način omogućujemo djeci da predmete vide, osjete (dodirom, mirisom) i dožive na svoj vlastiti način. Tada djeca na papir prenose svoj cjelokupni doživljaj. Grublje i deblje linije djeca slikaju širokim kistom, a fine linije tankim (br. 3 ili 4). Djeca okomito drže kist i samo vrhom dotiču površinu podloge.

Mali savjeti

Djecu potičemo i na individualni rad na A3 i A4 formatu kao i na grupni rad na zajedničkoj plohi. Individualan rad je osobito koristan za djecu koja su nesigurna i 'zakočena'.

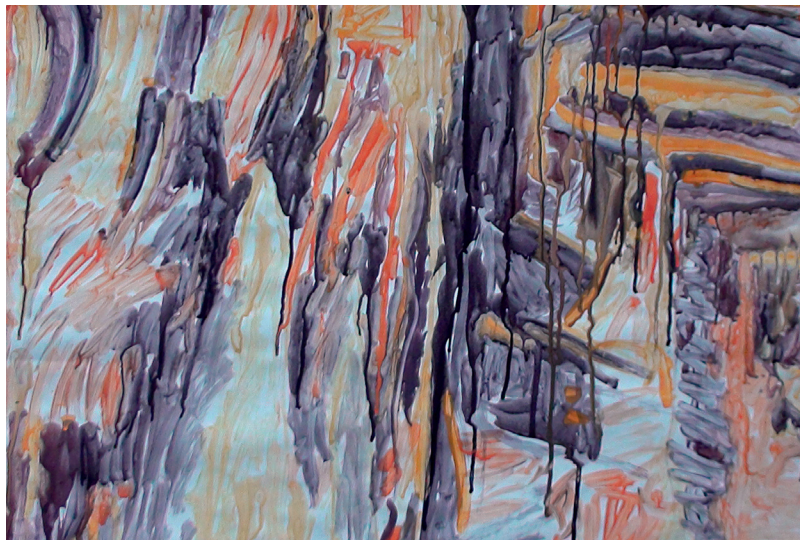
Velike plohe oslobađaju i potiču djecu na spontano i slobodno vođenje - istraživanje boja. Cilj likovnog rada je unutrašnji proces i svojstvo koje je taj rad u djetetu potaknuo.

D. Belamarić

Aktivnost koja prethodi slikanju je miješanje boja. Djecu izuzetno veseli samostalno miješanje boja, a to je za njih i vrlo vrijedno iskustvo u opažanju boja. Miješanjem osnovnih boja dobivamo različite nijanse boja (narančasta, zelena, ljubičasta, smeđa...). Čudesne nijanse nastaju miješanjem ostataka boje. Razrjeđivanjem vodom dobivamo svjetlije to-nove iste boje, a dodavanjem bijele nove nijanse.

Upute za djecu

Djecu treba uputiti da ocijede kist prije nanošenja boje na plohu, da ne ponavljaju poteze po istom mjestu i da ne boje površine koje je već netko obojao (poštivanje rada drugih). Nakon slikanja linija djecu treba potaknuti da oboje plohe između linija te da oslikaju cijelu površinu papira ukazujući im na plohe koje su zaboravili obojati.

Dodatni prijedlozi

Slikajući u manjim grupama, djeca potiču jedni druge i svojom opuštenom i slobodnom komunikacijom izražavaju svoja razmišljanja, koja su i za djecu i za odgajatelje izuzetno vrijedna, te ih treba bilježiti.

S djecom možemo provesti igru gledanja i traženja, pa tako mogu samostalno odabrati sadržaje koje žele slikati. Možemo im ponuditi da slikaju riječi kojima ne znaju stvarno značenje – ona će pronaći svoje likovno tumačenje. Djeca samostalno odabiru boju koju žele nanijeti na papir i na taj način prikazuju svoje unutarnje viđenje svijeta koji ih okružuje.

Igra linija, tempera
Skupina Medvjedići, djeca u 3. i 4. godini života
Dječji vrtić Špansko, Zagreb

jajčana tempera akvarel na zrnatoj podlozi

Anela Seksan, učiteljica likovne kulture
Deveta Osnovna škola, Sarajevo
anela.seksan@hotmail.com

Način primjene

Za pripremu jajčane tempere potrebni su nam žumanjak, voda, ulje, drveni štapići ili čačkalice, boje u prahu ili tempera, široki kist i masni glatki papir (od kalendara, plakata ili postera). U dobro umućen žumanjak treba dodati nekoliko kapi vode da bi smjesa bila pjenasta, a zatim i žličicu vinskog octa (da se boja sačuva od kvarenja) i malo ulja. Sve to treba temeljito promiješati. Ovoj smjesi dodaje se pigment boje u prahu ili tempera (izbor boje po želji – može poslužiti i polikolor u boji), a zatim se sve još jednom dobro promiješa. Smjesa bi trebala biti nešto gušća, ali ne previše. Ovakvo pripremljena smjesa širokim kistom se nanosi na masni, glatki papir. Crtež se izrađuje drvenim štapićem ili čačalicom tako da se linije povlače preko jajčane tempere. Dovoljan je sasvim blagi pritisak štapića za uklanjanje tempere s podloge i pojavit će se boja odabrane podloge.

Mali savjeti

Ako pri prvom premazu nije prekrivena cijela površina papira, treba ponoviti postupak. Ovisno o izabranom motivu, npr. pejzaž, za podlogu se može izabrati obojena stranica kalendara kako bi zbog ponekad neočekivane boje podloge efekt bio zanimljiviji.

Upute za djecu

Za upoznavanje i prepoznavanje likovnog izraza djeteta, potrebno je razviti sposobnost spontanog promatranja svijeta i pojava oko sebe – bez ikakvih opterećenja ili predrasuda. Na taj način u sebi razvijamo razumijevanje za njihova prva viđenja i iskustva, a djetetu pružamo dragocjenu slobodu iskazivanja. Dijete prvi put uočava, otkriva i izražava otkriveno i to je uvijek novost. Prije početka aktivnosti razgovaramo o motivu koji su djeca odabrala. U ovom primjeru djeca su nakon promatranja reprodukcija slika Van Gogha pokušala dočarati vlastitu impresiju.

Dodatni prijedlozi

Koristimo li jednobojnu podlogu, treba paziti da boja jajčane tempere uvijek bude u kontrastu s podlogom (podloga crvena – tempera crna ili zelena). Ova tehnika je pogodna za upotrebu teksturne ili strukturne linije i za eksperimentiranje linijom općenito.

Doživljaj pejzaža Van Goga, jajčana tempera
Dijete u 7. godini života
Dječji vrtić Slavuj, Sarajevo

Anela Seksan, učiteljica likovne kulture
Deveta Osnovna škola, Sarajevo
anela.seksan@hotmail.com

Način primjene

Za ovu tehniku potrebne su nam akvarel (vodene) boje, akvarel kist mekše dlake, papir koji dobro upija boju, ručno izrađeni (reciklirani) papir, drvofigs i zrnati materijal (griz, pijesak, sol i sl.). Na čvrstu podlogu, deblji papir ili karton širokom četkom nanese-mo ljepilo (drvofigs malo razrijeđen vodom) preko kojeg u tankom sloju pospemo materijal zrnate forme, npr. griz. Da bi griz ili pijesak bili ravnomjerno nanoseni, najbolje ih je 'prosiljavati' laganim pokretima cjediljkom za čaj ili sitom. Nakon što se podloga dobro osuši, izravno, bez prethodne skice olovkom, vodenim bojama oslikava se željeni motiv. Na ovaj način moguće je postići neobične akvarelne efekte, koje bi dijete teže postiglo uobičajenim postupkom.

Mali savjeti

Da se boje ne bi nekontrolirano razlijevale, pomoći će neke neobičajene podloge za slikanje: griz za kuhanje, sol, papirnate maramice ili sitan pijesak, ali i svi ostali zrnasti materijali.

Akvarel tehnika se razlikuje od slikanja pokrivačnim bojama po tome što se obojene površine transparentno (prozirno) javljaju, što znači da i podloga zbog prozirnosti boje sudjeluje u konačnom dojmu. Budući da akvarel u sebi sadrži neku osobitu 'treperavu', čak eterično izražajnu kvalitetu, on je vrlo prikladan i daje široke mogućnosti na višim stupnjevima likovnog odgoja.

Upute za djecu

Ova tehnika može poslužiti i za kompoziciju koju možemo nazvati 'Moja igra bojama', gdje će dijete slagati boje bez osobitog zadatka, po vlastitom nahođenju.

Dodatni prijedlozi

Jednako zanimljive efekte postići ćemo ako površinu papira prelijepimo prethodno zgužvanim papirnatim rupčićima, čime ćemo dobiti reljefnost punu različitih linija. Mekoća i moć upijanja maramice omogućit će dobivanje zanimljivih, treperavih preljeva boje.

Sadržan, akvarel na podlozi od griza
Dijete u 5. godini života
Dječji vrtić Mostar, Mostar

slikanje staklenim ili drvenim kuglicama

Slavica Štulić, odgajateljica savjetnica
Dječji vrtić Opatija, Opatija
slavica.stulic@optinet.hr

Način primjene

Zajedno s djecom potrebno je pripremiti poklopce kartonskih kutija (od cipela), kuglice, temperu i bijeli blok papir u dimenzijama poklopca. U poklopac od kartonske kutije stavljamo čisti papir, a na njega nekoliko kuglica koje smo prethodno umočili u boju ili u nekoliko različitih boja tempere. Dijete uzima poklopac u koji stavlja kuglice umočene u boju i zatim pomiče poklopac lijevo-desno. Kuglice ostavljaju različite obojene tragove, pridonose čaru iznenađenja i stvaraju veselo raspoloženje. Igra traje dok traje dječja pozornost i interes.

Mali savjeti

Ova igra ponuđena je kao mogućnost istraživanja, pa se može mijenjati, kratiti, proširivati ili kombinirati s nekom drugom igrom ovisno o dobi djeteta, na način da se pritom ne remeti osnovni smisao i cilj likovne igre opuštanja.

Upute za djecu

Tijekom rada, poželjno je djeci postavljati pitanja koja ih potiču na promatranje, npr: 'Što je kuglica naslikala?' Uputite djecu kako mogu promijeniti papir u kutiji ili jednostavno pričekajte da se likovni rad osuši i potom oslikani papir zamijenite čistim. Po završetku aktivnosti možemo imati nekoliko različitih, razigranih radova.

Dodatni prijedlozi

Tijekom aktivnosti djeca, promatrajući kretanje kuglice, otkrivaju nova iskustva: prateći kretanje kuglice po papiru prepoznaju i uočavaju trag boje – linije: ravne, zakrivljene, valovite... Sve to potiče djecu na različite pozitivne reakcije poput izražavanja emocionalnih doživljaja i raspoloženja, te komentara aktivnosti i stvaralačkog procesa.

Likovna igra relaksacije, tempera
Skupina za rano učenje talijanskog jezika,
djeca u dobi od 3. do 6. godine života
Dječji vrtić Opatija, Opatija

batik

Silvana Gulam, odgajateljica mentorica, i Kristina Uvodić, odgajateljica

Dječji vrtić Kremenko, Split

kristina.uvodic@gmail.com

silvana_gulam@yahoo.com

Način primjene

Na pamučnom platnu voskom crtamo ili slikamo motiv po želji. Preporučuje se na platno nanijeti što deblji sloj voska zbog jednostavnijeg odstranjivanja u kasnijoj fazi rada. Nakon hlađenja voska, površinu oslikavamo tekućim bojama – laviranim tušem, bojama za tkaninu ili akrilnim bojama. Sve te boje pogodne su i za fiksiranje na platnu, što znači da će radovi biti dugotrajni. Nakon sušenja boje, rukom se odstranjuju slojevi voska i tako se dobiju čiste linije bijele boje platna, koje je vosak u prvoj fazi rada prekrrio. Rad se fiksira suhim glačanjem s obrnute strane.

Mali savjeti

Vosak se može nanositi kistom ili izravno kapačem. Mi smo koristili 'lumine' (čajne svijeće) iz nekoliko razloga:

- limeni podlošci u kojima se nalaze čuvaju prste od vrućeg voska i olakšavaju izravno izlijevanje;
- vosak se brzo otapa i postiže optimalnu prilagodljivost podlozi;
- plamen je kratak te tako siguran za rukovanje.

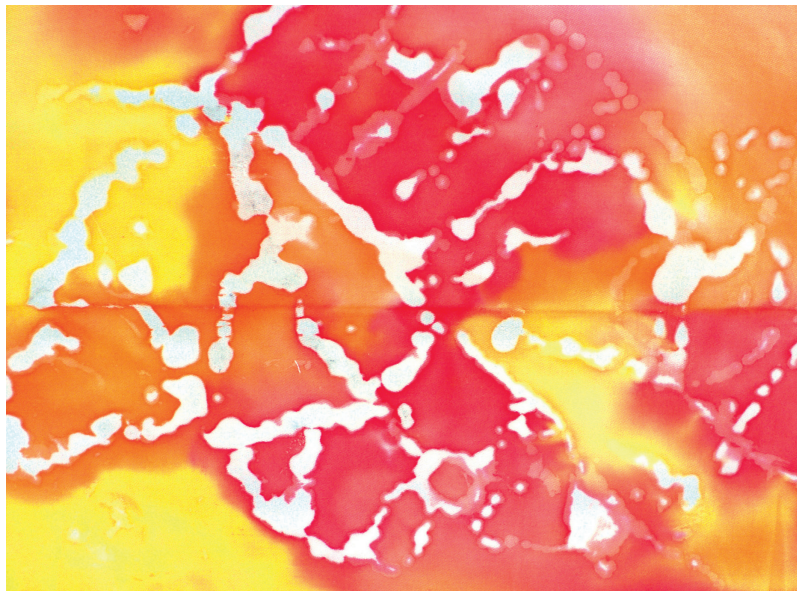
Lavirani tuš daje jake i izražajne boje. Akrilne boje je potrebno pomiješati s većom količinom vode nego tuš, što im daje pasteljniji, mat učinak. Tehniku ne preporučujemo za rad s djecom mlađom od 5 godina.

Upute za djecu

Prije početka aktivnosti djecu potičemo na odabir apstraktnog motiva (san, igra, doživljaj, želja..) ne sugerirajući konačnu temu ili rješenje. Koristimo kombinacije priča, glazbe, razgovora, elemente vođenih fantazija i plesa, kreirajući stvaralačku igru, kako bi njihov likovni izraz bio što slobodniji i neopterećeniji. Kako bi se upoznali s osobitostima svijeće, voska i vatre, radimo različite eksperimente i razgovaramo o prednostima i opasnostima. Za vrijeme slikanja voskom, odgajateljica neprekidno boravi uz dijete i po potrebi pomaže pri korištenju svijeće.

Dodatni prijedlozi

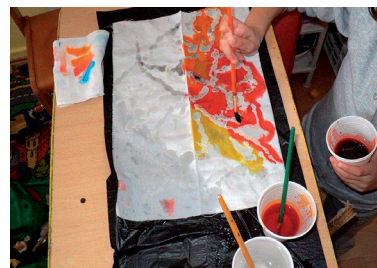
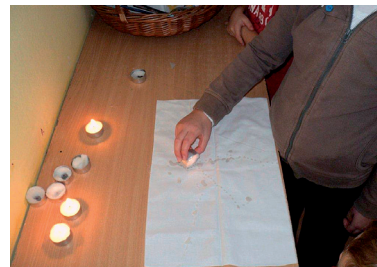
Postoje i neke jednostavnije inačice ove tehnike. Slikanje bijelom pastelom umjesto voska ili bijelom voštanom svijećom umjesto voska, zbog sličnog efekta neprianjanja boja nazivamo tehnikama 'lažnog batika'.

Slika lijevo

Konj, batik

Odgojna skupina Veliši, djeca u 5. i 6. godini života
Dječji vrtić Kremenko, Split

batik

Diana Košević, odgajateljica i Darko Pinter, psiholog
Dječji vrtić Sunce, Zagreb
sunce@net4u.hr

Način primjene

Batik je drevna tehnika slikanja pomoću voska. Ugrijanim tekućim voskom pokrivaju se mjesta koja se ne žele obojati. Čvoranjem, različitim preklapanjem i vezivanjem dobivaju se specifični efekti. Iako je podloga za batik najčešće tekstil, mi smo se odlučili za papir budući da smo, zbog sigurnosti djece, odabrali tehniku hladnog voska. Djeca hladnim voskom iscrtavaju motiv, nakon čega se pristupa bojanju. Pritom koristimo prirodne boje koje smo sami unaprijed pripremili. Biljne boje pripremamo kuhanjem svježih ili suhih biljaka u vodi. Intenzitet boje ovisi vrsti i količini biljaka, odnosno o razrjeđivanju.

Koristeći biljke dobili smo sljedeće boje:

žuta boja	kurkuma i šafran u prahu, cvjetovi kamilice, bazge, maslačka, list i kora jablana
narančasta boja	crvena paprika u prahu, čili
crvena boja	crveni radič, malina, kupina, jagoda, cikla, ljuska crvenog luka
smeđa boja	kava, list i ljuska oraha, kora drveta šljive, hrasta, ljuska smeđeg luka
zeleno boja	špinat, kopriva, list bazge, peršina, celera
plava boja	crveno zelje, crveno i crno grožđe, sok od bobica bazge, borovnice

Koristeći prirodne boje, dobivamo ugođaj akvarela. Kad je rad suh, toplom se krpicom briše iscrtani vosak. Samostalna izrada boja idealna je za poticanje djeteta na istraživanje boja.

Mali savjeti

Kako bi se uokvirila i istaknula pojedina područja slike, rad se može započeti ugljenom ili tušem. Da bi boje postale intenzivnije i više došle do izražaja, gotov rad se može ispeglati sa suprotne strane.

Upute za djecu

Djecu prije početka rada, ukoliko se prvi put susreću s tom tehnikom, upućujemo u način rada, naglašavajući da će različitim intenzitetom utiskivanja voska na papir dobiti zanimljiviju sliku. Važno je motivirati ih da se spontano i slobodno izraze, ne sugerirajući im likovno rješenje.

Dodatni prijedlozi

Na samom početku rada ovom tehnikom, lakše je krenuti od apstraktnih tema, kako bi djeca isprobavajući uvidjela koji se učinci dobivaju nanošenjem voska, a tek onda eventualno prijeći na određene, ciljane teme.

Slika lijevo

Zmaj, batik prirodnim bojama
Skupina Slončići, djeca u 6. i 7. godini života
Dječji vrtić Sunce, Zagreb

Slike dolje

Istraživanje bojom i ugljenom, batik prirodnim bojama
Skupina Slončići, djeca u 6. i 7. godini života
Dječji vrtić Sunce, Zagreb

Istraživanje bojom i ugljenom, batik prirodnim bojama
Skupina Slončići, djeca u 6. i 7. godini života
Dječji vrtić Sunce, Zagreb

pastel, grataž

Višnja Vekić-Kljaić, odgajateljica mentorica

Dječji vrtić Pčelica, Osijek

vekickljaic.visnja@gmail.com

Način primjene

Pastel se nalazi na prijelazu između crtačkih i slikarskih tehnika jer se njime vrlo uspješno može i crtati i slikati. Pastelne boje izrađuju se kao štapići u tri do četiri stupnja tvrdoće. Tvrđim pastelama izvode se konture, dok se mekanije upotrebljavaju za ispunjavanje ploha, odnosno slikanje. Pastel možemo zbog njegove mekoće razmazivati po podlozi, čime dobivamo nove slikarske vrijednosti. Pastelnim bojama dobivamo vrlo nježne tonove baršunaste mekoće, fine prijelaze između tonova i kolorističke nijanse, dojam lakoće i magličaste atmosfere.

Pastelom se mogu međusobno kombinirati različiti likovni elementi; linije, točke, plohe, boje i njihov intenzitet, što nam omogućuje veliko bogatstvo likovnog izraza. Podloga za pastel je manje ili više hrapav papir – bijel, siv, crn ili toniran određenim kolorističkim nijansama, različiti kartoni i preparirano platno. Gotovu sliku treba fiksirati fiksativom za pastel, koji se može nabaviti u obliku spreja ili tekućine. Osim suhog pastela, za rad se upotrebljava i masni ili uljni pastel, koji nije prašan i ne skida se s podloge, pa ga nije potrebno fiksirati. Masni je pastel manje osjetljiv pa je njime jednostavnije raditi zbog čega ga više koristimo u radu s djecom. On daje intenzivne boje, ali se njime ne mogu postići one fine i bezbrojne slikarske vrijednosti koje dobivamo suhim pastelom.

Mali savjeti

Ukoliko nemate fiksativ za pastel, možete se poslužiti i lakom za kosu.

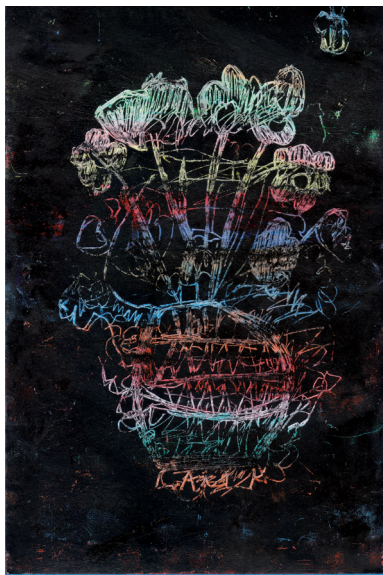
Masni pastel ima niz prednosti: jarke boje, prianja na gotovo sve vrste papira, jeftiniji je. Najtanje crte crtamo rubovima boja, zašiljena boja ostavlja malo deblji trag, a najdeblje crte napraviti ćemo tako da boju nezašiljenog vrha vučemo po papiru. Želimo li obojiti veću površinu, s boje uklonimo papirić kojim je ovijena, polegnemo je i ravnomjerno je vučemo po papiru. Crteže nacrtae masnim pastelom na glatkom papiru možemo i otisnuti vrućim glačalom na neku drugu podlogu.

Masni pastel nam može poslužiti i u primjeni tehnike grataža (franc. grattage = grebanje). Čvrst i gladak papir obojimo bojama i na njih nanese sloj crnog tuša. Na posve suhog crnoj podlozi crtež grebemo zašiljenim štapićem ili čavlom. Masni pastel može se kombinirati i s akvarelom ili tušem u boji.

Stablo u jesen, pastel
Roza skupina, djeca u 6. i 7. godini života
Dječji vrtić Pčelica, Osijek

Vaza s cvijećem, grataž
Roza skupina, djeca u 6. i 7. godini života
Dječji vrtić Pčelica, Osijek

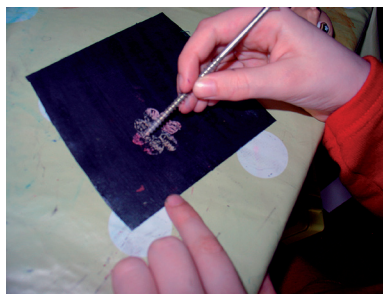

Upute za djecu

Djeca vrlo brzo otkriju crtačku i slikarsku mogućnost pastela pa ga često koriste u likovnom izražavanju. Stariju djecu treba uputiti u mogućnost povlačenja tanjih i debljih linija, točki, mrlja i razmazivanje masnog pastela. Treba im ponuditi i papir različitih nijansi i tvrdoće te im omogućiti da pastel kombiniraju s akvarelom i tušem.

Dodatni prijedlozi

Ponudite djeci i suhi i uljni pastel. Oni senzibilniji obično uživaju u mekoći i nijansama suhog, dok djeca koja su dinamičnija češće biraju uljni jer je izražajniji, intenzivniji i ne zahtijeva meku ruku.

kolaž

Tatjana Jurković, odgajateljica, i Eda Tomljanović, odgajateljica savjetnica
Dječji vrtić Rijeka, CPO Zamet, PPO Krijesnica
marin.jurkovic@ri.t-com.hr
eda.tomljanovic@gmail.com

Način primjene

Kolaž je posebna slikarska tehnika koja nastaje lijepljenjem komadića papira ili nekog drugog materijala na podlogu. Teksturu, boju, strukturu materijala, te načine njegovog kombiniranja u prostoru/plohi, djeca upoznaju tijekom likovnog izražavanja. Kad tekstu određena iskustva i vještine u kolaž tehnici, mogu ići korak naprijed u kreativnom likovnom razmišljanju. Režu elemente iz ponuđenog materijala, slažu ih na papir/plohu, kombiniraju elemente i, kad su zadovoljni kompozicijom ili oblikom, zalijepe ih na plohu.

Mali savjeti

Ako je kolaž zastupljen kod djece od najranije dobi (12-18 mj.), onda će ona sama birati i uzimati s police (kao i sve druge materijale) papir, novine, ljepljivo, te manipulirati i stvarati svoj doživljaj svijeta. Ukoliko tehnika nije imala svoj proces razvoja u ranoj dobi, onda se kod djece predškolske dobi treba razviti ljubav i interes za ovaj oblik likovnog izražavanja. Djeci se tada ciljano nude zanimljivi i različiti materijali (vizualno privlačni) u istom omjeru kao i druge tehnike. Osnovno je da materijal ne 'pruža otpor' djeci, tj. da bude mekan ako žele trgati papir, da škare budu oštre ako ga žele rezati, da papir bude tanji i sl.

Upute za djecu

Djeca mogu slobodno slagati i kombinirati oblike na plohi ili to činiti na zadanu temu. Ako je tema *Moja obitelj*, odgajateljica će s djecom napraviti album ili plakat s fotografijama obitelji, organizirati druženje obitelji, prikupiti i ponuditi razne materijale i predmete za simboličke igre obitelji i sl. Svi ti poticaji pokrenut će kod djece stvaralačku energiju koja će se kanalizirati u likovnom izričaju. Tijekom rada odgajateljica će poticati djecu da se prisjete što više detalja karakterističnih za pojedine članove obitelji i potaknuti ih da sami nađu rješenje. Tvoja mama često nosi oko vrata... (pustiti da dijete kaže što). Što ti je potrebno da napraviš takvu ogrlicu kakvu ima mama? i sl.

Na stolu se ponude različite vrste i veličine papira. U početku se djeci kao podloge nude papiri manjih dimenzija, (A5 i A6) kako bi mogla brzo vidjeti rezultat svog rada – što će biti dodatna motivacija za daljnji rad. Postupno se uvode sve veće podloge (papiri A4 i A3) pa rad postaje proces od nekoliko etapa. Djeca ga dovršavaju tijekom nekoliko dana ili tijekom cijelog tjedna (svatko radi tempom koji mu odgovara).

Dodatni prijedlozi

Osim papira iz kolažnih mapa, za tehniku kolaža koriste se izresci iz novina, časopisa, alufolija, samoljepive tapete, salвете, fotografije, tekstil, koža, komadići drva, omotni papiri bombona, celofan u boji i sl. Materijale treba ponuditi sortirane po boji ili veličini u plastičnim plitkim posudama ili kartonskim tanjurima, vizualno i estetski pregledno.

Slika lijevo

Igra bojama, kolaž
Skupina Delfini, djeca u 3. godini života
Dječji vrtić Rijeka
CPO Zamet
PPO Krijesnica
Rijeka

dijete vrtić obitelj 23 broj 62/63 zima 2010/proljeće 2011

